

HISTORICKÝ PROSEMINÁŘ

(Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro střední a základní školy)

IV. (letní) semestr: **Metodologie a metody historikovy práce**

Vedoucí semináře: **PhDr. Josef Grulich, Ph.D.**

ZÁKLADNÍ LITERATURA

- Burke, P., Francouzská revoluce v dějepisectví. Škola Annales (1929-1989), Praha 2004.
Bůžek, V. a kol., Úvod do studia historie, České Budějovice 1994.
Dülmen, R., Historická antropologie. Vývoj – Problémy – Úkoly, Praha 2002.
Havránek, J. - Myška, M. - Paclík, J., Úvod do studia dějepisu, Praha 1967.
Horský, J., Dějepisectví mezi vědou a vyprávěním. Úvahy o povaze, postupech a mezích historické vědy, Praha 2009.
Hroch, M. a kol., Metody historikovy práce (Úvod do studia dějepisu IV), Praha 1983.
Hroch, M. a kol., Úvod do studia dějepisu, Praha 1985.
Iggers, G., Dějepisectví ve 20. století, Praha 2002.
Jindra, Z. a kol., Úvod do studia hospodářských a sociálních dějin 1, Praha 1997.
Petráň, J. a kol., Dějiny hmotné kultury II/1, Praha 1995, s. 9-30.

SEMINÁŘE (tematický přehled)

1. Základní metody historikovy práce

- induktivní a deduktivní metoda;
- přímá a nepřímá metoda;
- diachronní a synchronní přístup;
- progresivní a retrospektivní metoda;
- komparativní metoda.

Bůžek, V. a kol., Úvod. s. 52-54, 62-63.

2. Metodologie historických věd

Husitská revoluce

- Bartoš, F. M., Husitská revoluce 1. Doba Žižkova 1415-1426 (České dějiny II/7), Praha 1965.
Bartoš, F. M., Husitská revoluce 2. Vláda bratrstev a její pád 1426-1437 (České dějiny II/8), Praha 1966.
Čornej, P., Lipanská křižovatka, Praha 1992.
Kalivoda, R., Husitská ideologie, Praha 1961.
Kavka, F., Husitská revoluční tradice, Praha 1953.
Kejř, J., Husité, Praha 1984.
Konrad, K., Dějiny husitské revoluce, Praha 1964.
Krofta, K., Žižka a husitská revoluce, Praha 1937.
Macek, J., Husitské revoluční hnutí, Praha 1952.
Macek, J., Tábor v husitském revolučním hnutí, I-II, Praha 1952-1955.

Nejedlý, Z., Dějiny husitského zpěvu 1-6, Praha 1954-1956.
 Palacký, F., Dějiny národu Českého v Čechách a v Moravě 3-4, Praha 1877-1878.
 Pekař, J., Žižka a jeho doba, Praha 1992.
 Pekař, J., O smyslu českých dějin, Praha 1990, s. 115-156.
 Šmahel, F., Dějiny Tábora do roku 1452 I-II, České Budějovice 1988-1990.
 Šmahel, F., Husitská revoluce I-IV, Praha 1990.
 Tomek, W. W., Jan Žižka, Praha 1992.
 Tomek, V. V., Dějepis města Prahy 3-7, Praha 1893-1906.
 Urbánek, R., Z husitského věku, Praha 1957.

3. Škola "ANNALES" (strukturální pojetí dějin)

Bloch, M., Obrana historie, aneb historik a jeho řemeslo, Praha 1967.
 Burke, P., Francouzská revoluce v dějepisectví. Škola Annales (1929-1989), Praha 2004.
 Charvát, P. – Smetánka, Z., Montaillou – možnosti poznání života středověké vesnice. ČsČH 30, 1982, s. 219-235.
 Iggers, G., Dějepisectví ve 20. století, Praha 2002.
 Goff, J., Kultura středověké Evropy, Praha 1991.
 Gurevič, A. J., Kategorie středověké kultury, Praha 1978.
 Gurevič, A. J., Nebe-peklo-svět (Cesty k lidové kultuře středověku), Praha 1996.
 Le Roy Ladurie, E., Masopust v Romansu. Od Hromnic po Popeleční středu 1579 – 1580, Praha 2001.
 Týž, Montaillou, okcitánská vesnice v letech 1294-1324, Praha 2005.
 Macek, J., Jagellonský věk v českých zemích (1471-1526) I. Hospodářská základna a královská moc, Praha 1992, s. 13-49.
 Pekař, J., Žižka a jeho doba I-IV, Praha 1992.
 Zíbrt, Č. (ed.), Staročeský Lucidář, Praha 1903.

4. Dějiny mentalit

Ariès, P., Dějiny smrti I-II, Praha 2000.
 Burke, P., Lidová kultura v raně novověké Evropě, Praha 2005.
 Heers, J., Svátky bláznů a karnevaly, Praha 2006.
 Ginzburg, C., Benandanti. Čarodějnictví a venkovské kultury v 16. a 17. století, Praha 2002.
 Týž, Noční příběh. Sabat čarodějnic, Praha 2003.
 Rvačovský, V. L., Massopust, Praha 2008.

5. Civilizační teorie

Corbin, A., Pach a společenské představy 18. a 19. století, Praha 2004.
 Elias, N., O procesu civilizace I. Sociogenetické a psychogenetické studie. Proměny chování světských horních vrstev na Západě, Praha 2006.
 Týž, O procesu civilizace II. Sociogenetické a psychogenetické studie. Proměny společnosti. Nástin teorie civilizace, Praha 2007.
 Šubrt J., Civilizační teorie Norberta Eliase, Praha 1996.

6. Historická sémantika

Macek, J., Historická sémantika. ČČH 89, 1991, s. 1-30.

Týž, Hrad a zámek (Studie historicko-sémantická), ČČH 90, 1992, s. 1-16.

Týž, Vladyka (Historickosémantická analýza), ČČH 89, 1991, s. 677-691.

Týž, Jagellonský věk v českých zemích (1471-1526) 2. Šlechta, Praha 1994, s. 9-42.

7. Historická antropologie

A) Odborné studie

Burke, P., Žebráci, šarlatáni, papežové. Historická antropologie raně novověké Itálie.

Eseje o vnímání a komunikaci, Praha 2007.

Dülmen, R., Historická antropologie. Vývoj – Problémy – Úkoly, Praha 2002.

Goody, J., Proměny rodiny v evropské historii. Historicko-antropologická esej, Praha 2006.

Nodl, M. – Tinková, D. (edd.), Antropologické přístupy v historickém bádání, Praha 2007.

Storchová, L. (ed.), Conditio humana – konstanta či historická proměnná? Koncepty historické antropologie a teoretická reflexe v současné historiografii, Praha 2007.

B) Literatura k procvičování historické antropologie

Pánek, J., Smolná kniha městečka Divišova z let 1617-1751, Praha 1977.

Schindler, N., Die Ramingsteiner Bettlerhochzeit von 1688/89, Historische Anthropologie 2, 1994, s. 165-192.

Straka, J., Z tábořské knihy černé, Tábor 1937.

Ulbricht, O., Die Welt eines Bettlers um 1775, Historische Anthropologie 2, 1994, s. 371-398.

Verblík, A. - Štarha, I., Smolná kniha velkobítešská 1556-1636, Brno 1973.

8. Mikrohistorie

A) Teoretická východiska:

Dülmen, R., Historická antropologie. Vývoj – Problémy – Úkoly, Praha 2002, s. 79-90.

Grulich, J., Zkoumání „maličností“ (Okolnosti vzniku a významu mikrohistorie), ČČH 99, 2001, s. 519-546.

Iggers, Georg G., Dějepisectví ve 20. století, Praha 2002, s. 95-110.

Petráň, J., Mikrohistorie aneb o nedějích, in: Klápště, J.-Plešková, E.-Žemlička, J. (edd.), Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka, Praha 2003, s. 201-208

B) Mikrohistorie v českém pojetí:

Pekař, J., Kniha o Kosti I - II, Praha 1998⁵.

Petráň, J., Příběh Ouběnic v podblanické krajině (do roku 1918), Ouběnice 2000.

Smetánka, Z., Legenda o Ostojovi. Archeologie obyčejného života v raně středověkých Čechách, Praha 1992.

C) Mikrohistorie ve vztahu k dějinám mentalit, historické antropologii a každodennosti:

Corbin, A., Na stopě neznámému. Znovunalezený svět Louise-Francoise Pinagota 1798-1876, Praha 2006.

Ginzburg, C., Sýr a červi. Svět jednoho mlynáře kolem roku 1600, Praha 2000.

D) Regionální dějiny

Bartoš, J. – Schultz, J. – Trapl, M., Regionální dějiny. Pojetí, poslání, metodika, Olomouc 2004.

Bůžek, V., Regionální dějiny v České republice. Stav a perspektivy bádání s důrazem na raný novověk, in: Pešek, J. (ed.), VIII. sjezd českých historiků (Hradec Králové 10.-12. září 1999), Praha 2000, s. 33-47.

Papajík, D., Dějiny měst, městeček a vesnic, Olomouc 2005.

9. Každodennost

A) Pozitivistické pojetí

Sedláček, A., Hrady, zámky a tvrze Království českého III-IV, Praha 1994-1995.

Winter, Z., Kuchyně a stůl našich předků, Praha 1892.

Winter, Z., Šat, strava a lékař v 15. a 16. věku, Praha 1915.

Winter, Z., V měšťanské světnici starodávne, Praha 1911.

Winter, Z., Zlatá doba českých měst, Praha 1991.

Winter, Z., Z rodiny a domácnosti staročeské. Ze života 16. století, Praha 1911-1912.

Zíbrt, Č., Jak se kdy v Čechách tancovalo, Praha 1960.

Zíbrt, Č., Poctivé mravy a společenské řády při jídle a pití, Praha 1890.

Zíbrt, Č., Staročeská svatba, Praha 1929.

Zíbrt, Č., Veselé chvíle v životě lidu českého, Praha 2006.

B) Analytické pojetí

Bluche, F., Za časů Ludvíka XIV. Král slunce a jeho století, Praha 2006.

Bůžek, V. - Hrdlička, J. a kol., Dvory velmožů s erbem růže, Praha 1997.

Bůžek, V. – Hrdlička, J. – Král, P. – Vybíral, Z., Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku, Praha-Litomyšl 2002.

Goetz, H.-W., Život ve středověku, Praha 2005.

Dülmen, R., Kultura a každodenní život v raném novověku (16.-18. století) I-III, Praha 1999, 2006.

Kol., Dějiny hmotné kultury I/1-2, II/1-2, Praha 1985-1998.

Rheinheimer, M., Lidé na okraji společnosti 1450-1850, Praha 2003.

10. Dějiny žen (Gender History)

Bocková G., Ženy v evropských dějinách, Praha 2007.

Horská, P., Naše prababičky feministky, Praha 1999.

Lenderová, M., K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století, Praha 1999.

Ratajová, J. – Štorchová, L. (edd.), Nádoby mdlé, hlavy nemající? Diskursy panenství a vdovství v české literatuře raného novověku, Praha 2008.

Tíž, Žena není přišera, ale nejmilejší stvoření Boží, Diskursy manželství v české literatuře raného novověku, Praha 2009.

11. Sociální dějiny

- Bůžek, V. – Král, P. (edd.), Člověk českého raného novověku, Praha 2007.
Goff, J. (ed.), Středověký člověk a jeho svět, Praha 2003.²
Garin, E. (ed.), Renesanční člověk a jeho svět, Praha 2003.
Šmahel, F. – Nodl, M. (edd.), Člověk českého středověku, Praha 2002.
Velková, A., Krutá vrchnost, ubozí poddaní? Proměny venkovské rodiny a společnosti v 18. a první polovině 19. století na příkladu západočeského panství Štáhlavy, Praha 2009
Villari, R. (ed.), Barokní člověk a jeho svět, Praha 2004.

12. Hospodářské dějiny

- Borovský, T. – Chocholáč, B. – Pumpr, P., Peníze nervem společnosti, Brno 2007.
Jakubec, I. – Jindra, Z., Dějiny hospodářství českých zemí od počátků industrializace do konce habsburské monarchie I-II, Praha 2007.
Kubačák, A., Dějiny zemědělství v českých zemích I-II, Praha 1994-1995.
Paulinyi, Á., Průmyslová revoluce. O původu moderní techniky, Praha 2002.

13. Historická ekologie

- Brázdil, R., Historické a současné povodně v České republice, Brno – Praha 2005.
Fagan, B., Malá doba ledová. Jak klima formovalo dějiny v letech 1300-1850, Praha 2007.
Historická ekologie 1, 1988.
Svoboda, J. – Vašků, Z. – Cílek, V., Velká kniha o klimatu zemí Koruny české, Praha 2003.

14. Dějiny kulturní krajiny

- Dohnal, M., Vesnická sídla a kulturní krajina na Tábořsku v 15.-19. století, Praha 2006.
Týž, Historická kulturní krajina v novověku. Vývoj vsi a plužiny v Borovanech u Bechyně, Praha 2003.
Kol., Krajina a revoluce. Významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí, Malá Skála – Praha³ 2008.

15. Kvantitativní metody

- Cerman, M. – Matušíková, L. – Zeithofer, H., Projekt „Sociální struktury v Čechách.“
Rozbor pramenů s použitím počítače I-II, Archivní časopis 49, 1999, s. 107-128, 171-190.

16. Metoda reprezentativního výběru (sondy); stratifikace

- Bůžek, V. - Bůžková, H. - Stejskalová, J., Měšťanské domácnosti v předbělohorských jižních Čechách. Prameny, metody, stratifikace, JSH 59, 1990, s. 65-80.

17. Biografická metoda

- Bejblík, A., Život a smrt renesančního kavalíra, Praha 1989.
Bůžek, V., Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků, České Budějovice 2006.
Bůžek, V., Rytíři renesančních Čech, Praha 1995.
Bůžek, V. – Jakubec, J. – Král, P., Jan Zrinský ze Serynu. Životní příběh synovce posledních Rožmberků, Praha 2009.
Janáček, J., Rudolf II. a jeho doba, Praha 1987.
Kavka, F., Karel IV. Historie života velkého vladaře, Praha 1998.
Macek, J., Tři ženy krále Vladislava, Praha 1991.

18. Filologická metoda

- Hosák, L. - Šrámek, R., Místní jména na Moravě a ve Slezsku, Praha 1970.
Hosák, L., Poznámky k místnímu názvosloví Moravy, Časopis společnosti přátel starožitností 57, 1949, s. 129-139.
Kopečný, F., Průvodce našimi jmény, Praha 1974.
Moldanová, D., Naše příjmení, Praha 1973.
Profous, A., Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny I-IV, Praha 1947-1957.
Sedláček, A., Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1908.
Svoboda, J. - Šmilauer, V., Místní jména v Čechách V (Dodatky k dílu A. Profouse), Praha 1960.
Šmilauer, V., Osídlení Čech ve světle místních jmen, Praha 1960.

19. Historická demografie

- Kol., Dějiny obyvatelstva českých zemí, Praha 1996.
Bacci, M. L., Populace v evropské historii, Praha 2003.
Bade, K. J., Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou staletí, Praha 2004.
Horská, P. – Maur, E. – Musil, J., Zrod velkoměsta. Urbanizace českých zemí a Evropa, Praha – Litomyšl 2002.
Maur, E., Základy historické demografie, Praha 1978.

20. Historická geografie

- Kašpar, J., Vybrané kapitoly z historické geografie českých zemí a z nauky o mapách, Praha 1990.
Klápště, J. - Zemlička, J., Studium dějin osídlení v Čechách a jeho další perspektivy, Československý časopis historický XXVII, 1979, s. 884-906.
Semotanová, E., Historická geografie českých zemí, Praha 1998, 2002.
Táž, Kartografie v historické práci, Praha 1994.
Táž, Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí, Praha 2001.
Táž, Atlas zemí Koruny české, Praha 2002
Semotanová, E. - Šimůnek R., Lexikon mapových archivů a sbírek České republiky, Praha 2000.
Zwettler, O., Historická geografie světa. I. Evropa /5.-17. století/, Brno 1992.

POŽADAVKY PRO UDĚLENÍ ZÁPOČTU:

- 1. Aktivní účast v semináři (maximálně 3 absence).**
- 2. Písemné přípravy (četba odborné literatury podmínkou).**
- 3. Dva zápočtové testy.**